

Sveno Jacobi

Boksamlaeren, biskopen, teologen

En bok och kyrkohistorisk studie
Mit deutscher Zusammenfassung

Otfried Czaika, *Sveno Jacobi – Boksamlaeren, biskopen, teologen. En bok- och kyrkohistorisk studie. Mit deutscher Zusammenfassung* (Acta Bibliothecae Regiae Stockholmiensis 82 = Skara stiftshistoriska skriftserie 72 = Suomen kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 22), Kungliga biblioteket, Skara stiftshistoriska sällskap & Suomen kirkkohistoriallinen seura: Stockholm – Skara – Helsinki 2013. 365 + 3 s. 48 kuvaa.

Saksalaissyntyinen Otfried Czaika (s. 1971) toimii Oslon teologisen Menighetsfakultetin kirkkohistorian professorina. Hän on opiskellut Münchenissä, Linköpingissä ja Upsalassa sekä väitellyt 2001 Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa aiheenaan *David Chytraeus und die Universität Rostock in ihren Beziehungen zum schwedischen Reich*.¹ Czaika on toiminut kristinuskon historian lehtorina Linköpingin yliopistossa 2003–2007 ja post doc -tutkijana Tukholman Kuninkaallisessa Kirjastossa 2007–2013, minkä jälkeen hän aloitti nykyisen akateemisen tehtävänsä hoidon. Czaika on julkaissut kaksi monografiaa (2009 ja 2013, kolmas tulossa 2015) sekä useita artikkeleita ja kirja-arvioiteja kansainvälisissä ja pohjoismaisissa julkaisuissa. Hänen kiinnostuksensa kohteina ovat olleet reformaatioajan ja varhaisnykyajan kirkkohistoria, vertaileva perustuslain (*konstitutionell*) historia, Itämeren alueen kulttuurilliset ja aatehistorialliset yhteydet, ruotsalainen kirjanpainohistoria, ruotsalaisten ruumissaarjien historia sekä Philipp Melanchthonin (1497–1560) merkitys Ruotsin valtakunnalle 1500-luvulla.

Esiteltävä Czaikan tutkimus kohdistuu Skaran piispaan Sveno Jacobiin (s. 1480-luvulla, k. 1554, piispana 1531–1544). Hän eli ja toimi aikana, jolloin kristinuskon läntinen tulkintaperinne alkoi muuttua katolisesta reformatoriseksi sekä opillisesti että käytännössä.

Aatelissukuinen Sveno Jacobi opiskeli Rostockin yliopistossa, jossa

¹ Schriften der Luther-Agricola-Gesellschaft 51, Helsinki 2001.

hänet promovoitiin maisteriksi 1508. Hän toimi 1510-luvulla Skaran tuomiokapitulin nuorempana jäsenenä, koulumestarina ja piispan kanslerina eli sihteerinä. Sveno Jacobi saavutti oppineisuudellaan Kustaa Vaasan (hall. 1521–1560) luottamuksen, mikä näkyi nimityksenä kuninkaan kansleriksi 1524. Kuningas asetti edelleen hänet 1527 Skaran tuomiorovastiksi ja 1529 lisäksi hiippakunnan tarkastajaksi. Seuraavana vuonna Skaran tuomiokapituli valitsi Sveno Jakobin piispaksi ja hän sai vihkimyksen tähän virkaan 1531. Sveno Jacobi toimi 1530–1540-luvuilla myös hallinnollisissa tehtävissä Länsi-Göötanmaalla. Hän siirtyi mahdollisesti omasta pyynnöstään syrjään piispanvirasta 1544 ja kuoli 1554 Skaran tuomiorovastin talossa.

Kirkkohistoriallinen tutkimus on 1800-luvun lopulta lähtien pitänyt Sveno Jakobia reformikatalisena eli uudistusmielisenä katolisena. Hän ei siksi ole ollut eniten tutkittujen 1500-luvun teologien ja kirkonmiesten joukossa. Tästä syystä hänen elämänsä ja toimintaansa liittyy tutkimuksellisia aukkoja, joita Czaika haluaa tutkimuksellaan paikata.

Czaika on ottanut tutkimusmetodikseen kirjahistorian, koska Sveno Jakobin omistamien kirjojen avulla voi tarkastella tämän teologista ajattelua, sen kehittymistä sekä niitä perusteita ja esikuvia, jolle se pohjaa. Hänen tutkimusmenetelmänsä valintaan on vaikuttanut myös se, että eri kirjastojen luettelot ovat saatavissa tietokantoina myös Internetissä. Niiden avulla Czaika on kyennyt rekonstruoimaan lähes kaikki Sveno Jakobin omistamat kirjat ja siten tämän kirjaston, johon on kuulunut ainakin 55 eri teosta. Hän on kiinnittänyt huomiota sekä tämän kirjaston kokonaiskuvaan että yksittäisiin teoksiin ja niiden kirjoittajiin. Tämän avulla hän on sitten rakentanut kokonaiskuvan Sveno Jakobin teologisesta ajattelusta ja sen aika- ja kirkkohistoriallisesta taustasta.

Czaika on jakanut tutkimuksensa kolmeen osaan. Niistä ensimmäinen on johdanto, jossa hän antaa lukijalle ansiokkaasti hyvän kokonaiskuvan kirkkohistoriallisesta myöhäiskeskiaikaa, reformaatioaikaa ja tunnustuksellisuuden aikaa (1500-luvun loppu, 1600-luvun alku) käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta. Erittäin selkeä on tekijän hahmotus siitä s. 19. Tämän lisäksi tekijä esittelee johdanto-osassa Sveno Jakobin elämänkertotiedot ja määrittää tutkimustehtävänsä.

Toinen osa käsittelee Sveno Jakobin kirjastoa. Se on tutkimuksen laajin osa arvioituna sivumäärän perusteella. Czaika antaa ensin lukijalle hyvän katsauksen aikaisempaan Sveno Jakobin kirjastoa (seuraavassa kirjasto) käsitelleeseen tutkimukseen sekä esittelee kriittisesti 'työvälineensä', kirjahistoriallisen analyysin. Kuvattuaan kirjaston ennallistamisensa tuloksen – kirjojen hankinta-aikoineen (s. 71–73) – hän selvittää kirjastoon kuuluneiden kirjojen tekijöitä, painopaikkoja sekä arvioi teosten teologista

profiilia. Hän kiinnittää huomionsa myös niihin kirjoihin, joiden voisi olettaa olevan kirjastossa, mutta joita ei ole siellä, ja edelleen niihin kirjoihin, jotka olivat kiellettyjä Sveno Jakobin aikana. Tekijä arvioi vielä kirjastoa suhteuttaen sen tämän teologisen ajattelun muuttumiseen sekä erittelee sitä käyttäen kirjahistorialista analyysiä.

Czaika pohtii kolmannessa osassa kirjaston antamien tietojen valossa Sveno Jakobia teologina ja piispana. Hän esittelee ensiksi tämän ruotsalaisena reformaatioajan teologina sekä häntä käsittelevän aikaisemman tutkimuksen. Sitten tekijä kiinnittää huomionsa Sveno Jakobin elämän- ja uravaiheiden avulla tämän teologiseen ja kirkkohallinnolliseen ja -poliittiseen ajatteluun. Tekijä tarkastelee muun muassa piispaksi vihkimistä, kirkkokuria, Sveno Jakobin näkemystä avioliitosta ja kanonisesta oikeudesta, kirkollisia käytänteitä ja kirkon ykseyttä. Osan lopussa on katsaus Skarasta lähtöisin olleisiin opiskelijoihin Wittenbergissä.

Czaika päättää tutkimuksensa ”kokoamalla palapelin” aiemmin esittämästään. Lähdekriittisesti hän toteaa, että näin saatu kuva ei voi olla täydellinen, sillä paloja jää puuttumaan ”palapelistä”. Tekijän teesinä on, että Sveno Jakobi on ollut tyypillinen aikansa edustaja. Hänen ajatteluaan on leimannut sekä humanismin että reformaation ideologia, joka on puolestaan vaikuttanut hänen kirkkohallinnolliseen ja -poliittiseen toimintaansa. Czaika korostaa, että kirjastossa on ollut erityisesti Erasmus Rotterdamilaisen (1466~1469–1536), Philipp Melanchthonin, Martti Lutherin (1483–1546), Johannes Oecolampadiuksen (1482–1531) ja Barthomäus Westheimerin (1499 – 1567~1570) teoksia, mutta katoliset kirjat ovat sen sijaan puuttuneet sieltä.

Czaikan paljon uutta tietoa sisältävä tutkimus on kauttaaltaan asiantunteva sekä lähteisiin ja tutkimuskirjallisuuteen tiukasti perustuva. Tekijä tuntee aiheeseensa liittyvää kirjallisuutta ja osaa sen valossa käyttää lähteitään lähdekriittisesti oikein. Lähdeluettelo on kunnioitusta herättävä. Hänen esittämänsä johtopäätökset ovat perusteltuja ja uskottavia. Tutkimukseen valitut kuvat täydentävät hienolla tavalla kokonaisuutta.

Czaikan tutkimus Sveno Jakobin kirjastosta on arvokas puheenvuoro reformaatioaikaa käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa. Sen ilmestyminen Ruotsissa on tärkeää, koska siellä tällaisia puheenvuoroja on käytetty viime aikoina niukahkosti. Czaikan tutkimuksella on annettavaa myös Mikael Agricolan (1510–1557) tuotantoa käsittelevään tutkimukseen, sillä hänen teoksensa pohjaavat samanlaiseen henkiseen ilmastoon, jota Sveno Jakobin kirjaston kirjat edustavat.

Jyrki Knuutila, TT
Käytännöllinen teologia
Teologinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
jyrki.knuutila[at]helsinki.fi